

ПРОГРАМА
для загальноосвітніх навчальних закладів
з угорською мовою навчання

УГОРСЬКА ЛІТЕРАТУРА
10-11 класів
профільний рівень

MAGYAR IRODALOM
10-11. osztály

Bevezető

Az anyanyelvi oktatás célja az önazonosság megőrzése és erősítése, a magyar nyelv és irodalom általános fejlesztési és részletes követelményeinek megjelenítése az iskola pedagógiai programjába.

A nyelv megőrzőse és tudása hozzájárul a kisebbségi azonosságtudat formálódásához, lehetővé teszi az nemzeti/irodalmi értékek megismerését, s e feladatát az irodalom, történelem, kultúra megismerésével együtt képes ellátni. Az irodalmi nevelés fő feladata a nemzeti irodalom megismertetése, az irodalom, az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felébresztése és megerősítése. Az anyanyelv és az irodalom elválaszthatatlan egységet képez, hiszen a nyelv tudása hozzájárul a nemzeti azonosságtudat formálódásához, lehetővé teszi az irodalmi értékek megismerését. Az irodalom oktatásán keresztül lehetőség nyílik a nemzetiség kultúrájának, életmódjának, szokásainak, hagyományainak és tárgyi emlékeinek megismerésére.

Az irodalmi nevelés célja, hogy a tanulók önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik saját erkölcsi ítéletalkotás képességével és önálló esztétikai ízléssel rendelkező autonóm személyiségekké fejlődnek. Az irodalomtanítás alapelve az olvasás megszerettetése, a színvonalas irodalom iránti igény felkeltése. Erre adnak lehetőséget az iskolai oktatásban tanított írók és költők életművei.

Az irodalomtanítás elengedhetetlen feltétele a nevelői-oktatói munkának. Az irodalomnak nagy szerepe van a nemzeti kultúra megismerésében, elmélyítésében. A tanítás elválaszthatatlan részét képezi a gyermeknevelés, az identitás kialakítása és megőrzése, s az erkölcsös viselkedésre, a helyes magatartásra való felkészítés. Mindezekre példát meríthetünk a tanításra szánt irodalmi alkotásokból. A tanulónak így lehetősége nyílik más tantárgyakkal is kapcsolatba kerülni, ami elengedhetetlen feltétele az oktatásnak. Az irodalmi és művészeti korszakok bemutatása által más művészeti ágakra is rálátásuk nyílik, valamint az irodalmi művek kapcsán betekintést nyer a történelembe, nyelvtörténetbe, megismerkedik egy-egy ország földrajzi jellegzetességeivel, szokásaival, hagyányaival.

Magyar irodalom

10. osztály (heti 2 óra)

Az elsajátítandó tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p style="text-align: center;">A középkor magyar irodalma 2 óra</p> <p style="text-align: center;">Az első magyar nyelvemlékek</p> <p>A magyar nyelvű írásbeliség és irodalom kialakulása (a XII. század vége és a XIII. század eleje).</p> <p>A szórványemlékek (töredékek, Gyulafehérvári Sorok, Königsbergi Töredék és Szalagjai, A tihanyi apátság alapítólevele), jelentőségük.</p> <p>A szövegemlékek. A Halotti Beszéd és Könyörgés. Retorikai elemek a temetési prédikációban.</p> <p>A kifejezőkészség és a fejlett nyelvi gyakorlat mint a latin nyelv pozitív hatása.</p> <p>Az Ómagyar Mária-siralom.</p> <p>Irodalmi jelentősége, keletkezésének ideje, felfedezése. Sorsának viszontagságai. A mélységes anyai szeretet és fájdalom kifejeződése a műben. A bánat és a szenvedés lírai megnyilvánulása.</p> <p style="text-align: center;">A magyar nyelvű legendák</p> <p>Anyanyelven megszólaló legendák a XII–XIII. században. A legendák erkölcsi, társadalmi indíttatása.</p> <p>A Margit-legenda. Keletkezése, történelmi háttere, tartalma, mondanivalója.</p> <p>IV. Béla király hazaszeretetének jellemzői. Margit rendkívüli egyénisége. Az alázatosság és Isten iránti szeretet bemutatása a műben.</p> <p>A legenda archaikus nyelvezete.</p> <p style="text-align: center;">Szent Barlaám és Jozafát élete</p>	<p>A tanuló:</p> <p>jellemezze a magyar nyelvű írásbeliség és irodalom kialakulásának jelentőségét; tudjon különbséget tenni a szórványemlék és szövegemlék közt; tudjon mindkét műfajra példákat mondani; ismerje az első szövegemlékünk tartalmát; tudja, melyik kódexben található;</p> <p>tudjon megnevezni más kódexeket is (Jókai-kódex, Leuveni-kódex); legyen képes felsorolni a Halotti Beszéd és Könyörgés stílusjegyeit;</p> <p>értelmezze a legrégebb magyar vers tartalmát és mondanivalóját, konkrét és általánosított vonatkozásban;</p> <p>jellemezze a legenda mint műfaj fogalmát; elemezze a magyar nyelvű legendákat, magyarázza azok jellemzőit; elemezze a Margit-legenda tartalmát, mondanivalóját, üzenetét a mának; legyen képes kikeresni a régi irodalmi szövegekből az archaikus kifejezéseket; magyarázza, mi a figura etymologica, az alliteráció; magyarázza a rím fogalmát, fajtáit (a tanultak értelmében); tudjon egyéni véleményt alkotni a legrégebb szövegemlékeinkről, azok nyelvezetéről; tudja a feladott részleteket emlékezetből</p>
<p style="text-align: center;">A magyar reneszánsz 4 óra</p> <p style="text-align: center;">Janus Pannonius</p> <p>a magyar reneszánsz első humanista költője, a magyar világi költészet megteremtője. Élete, irodalmi munkássága.</p> <p style="text-align: center;">Búcsú Váradtól</p>	<p>jellemezze Janus Pannonius életét, irodalmi munkásságát, nevének eredetét, költészetének sajátosságait;</p>

Az első magyar humanista mű. A költemény szépsége, líraisága.

A búcsú fájdalma a szeretett várostól. A visszahúzó, visszatartó értékek. A lírai hős lelkiállapota.

A refrén szerepe a költeményben.

Egy dunántúli mandulafáról

Epigrammaformába sűrített elégia. A virágzó mandulafa szépségének megjelenítése a hideg télben. A mandulafa és a fiatal költő közös sorsának értelmezése.

Pannónia dicsérete

A hazaszeretet és az önértékelés szerepe az epigrammában.

Itália és Pannónia összevetése. A költői öntudat kifejeződése a műben.

Mikor a táborban megbetegedett

A testi gyötrelmek okozta érzelmi hullámlás, lírai személyesség a költeményben.

Saját lelkéhez

Megrendítő elégia a test és a lélek, a vágyak és a valóság, a jelen és a jövő viszonyáról.

A reformáció

A reformáció kezdete 1 óra

A reneszánsz és a reformáció sajátos és ellentmondásos kapcsolata. Az előreformátorok tevékenysége. Az anyanyelvi bibliafordítások irodalmi értéke. A nagy reformátorok. A magyarországi reformáció történelmi és politikai háttere. A könyvnyomtatás szerepe. Károlyi Gáspár bibliafordítása. Az első magyar nyelven nyomtatott könyv. Magyar irodalmi élet a XVI. században. Új irodalmi műfajok. Tinódi Sebestyén és a históriás ének.

A magyar próza megszületése és jeles képviselői: Heltai Gáspár és Bornemisza Péter.

Balassi Bálint 4 óra

Életútja, irodalmi munkássága. Balassi mint a magyar líra és költői nyelv megteremtője. A Balassa-kódex. Verseinek témaköre.

Szerelmi költészete

A szerelem mint az emberi élet egyik legfőbb értéke, ihlető forrás Balassi költészetében.

Daloskönyv

Petrarca hatása Balassi költészetére.

legyen képes kifejteni a költemények szépségét, a gazdag tartalmi megjelenítést;

fejtse ki véleményét a búcsúzásról, irodalmi példákkal illusztrálva (Petőfi: János vitéz – Jancsi és Iluska búcsúja, Arany: Toldi Miklós búcsúja édesanyjától);

ismerje a refrén szerepét a költeményben; tudja leírni a virágzó fa szépségét;

összevetni a tavasz és a tél jellemzőit, a fáska és a költő sorsát;

értse és fejtse ki a költő hazaszeretetét, önértékelését;

tudja meghatározni Pannónia földrajzi tájegységét;

ismerje a refrén szerepét;

ismerje az epigramma műfaját;

találja meg a közös sajátosságokat az ókori görög epigrammákban és Janus Pannonius epigrammaiban;

tudja kifejteni a reneszánsz és a reformáció kapcsolatát;

tudja megnevezni a reformátorokat;

ismertetni irodalmi tevékenységük jelentőségét;

tudja megnevezni legismertebb prózai alkotásait;

tudja értékelni a könyvnyomtatás művelődéstörténeti szerepét;

ismerje a XVI. századi új irodalmi műfajokat, azok művelőit;

értse és fejtse ki az új műfajok jelentőségét;

jellemezze a költő irodalmi munkásságát, életútját;

tudja megnevezni verseinek témaköreit;

a versek ismerete alapján tudja kifejteni a költő szerelmi líráját, annak sajátos vonásait;

<p>Szerelmi lírájának sajátos vonásai.</p> <p>Hogy Júliára talál...</p> <p>Elragadtatott, ujjongó bókok halmaza. A véletlen találkozás öröme. A metaforák lírai értékei.</p> <p>Darvagnak szól</p> <p>Humanista költői lelemény, a költő kitartó szerelmének lobogása a reménytelenség és kilátástalanság ellenére is, gyöngéd rajongása.</p> <p>A Célia-versek</p> <p>Kiben az kesergő Céliáról ír</p> <p>A költemény lírai hangulata, szemléletes, eleven stílusa, tökéletesebb, virtuózabb rímalkotása, a kifinomult műgond, a játékos könnyedség, az érzéki hatásokra való törekvés.</p> <p>Hazafias költészete: a vitézi versek</p> <p>Egy katonaének</p> <p>A hazáért vívott önfeláldozó harc dicsőítése, a katonaélet magasztalása. Erkölcsi értékek a műben: emberség és vitézség.</p> <p>A szerkezet, a verselési forma. A hasonlatok, metaforák szerepe a költő érzelmeinek kifejezésében.</p> <p>Búcsúja hazájától</p> <p>A búcsúzás lelkiállapotának megjelenítése, honszeretet, az érzelmek sokszínűsége.</p> <p>A megszólítások szerepe, a költemény rímelése, ritmusa.</p> <p>Istenes versei</p> <p>Kiben bűne bocsánatáért könyörgött...</p> <p>Adj már csendességet...</p> <p>A vallásos líra mint a reneszánsz költészet szerves része. Balassi legszemélyesebb lírai mondanivalójának kifejezése a vallásos témában. A költemények szépsége, művészi tökéletessége. Lélek és gondolat harmóniája e költeményekben.</p> <p>Balassi költészetének hatása a kuruc költészetre és a virágénekekre.</p>	<p>ismerje a versek költői kifejező eszközeit;</p> <p>ismerje fel a versek költői leleményét;</p> <p>ismerje a Célia és a természet szépségét mutató hasonlatokat;</p> <p>magyarázza a hangutánzó szavak szerepét a költő műveiben;</p> <p>tudja kifejezni a vitézi élet szépségeit, a hazáját szerető vitéz életét, értelmezni a kor erkölcsi értékrendjét;</p> <p>ismerje a megszólítások szerepét a versekben;</p> <p>jellemezze a Balassi-strófa szerkezetét, felépítését;</p> <p>illusztrálja példával az Egy katonaének c. költemény alapján;</p> <p>tudja összevetni a költemény alapgondolatát, a „búcsúzás” kifejezőmódjait;</p> <p>megtalálni a közös és eltérő vonásokat;</p> <p>tudja megnevezni a költemény rímelését, ritmusát;</p> <p>tudjon elemzési vázlatot készíteni a költeményekhez;</p>
<p>A magyarországi barokk 1 óra</p> <p>A XVII. század elejétől az 1770-es évekig). A magyar barokk történelmi-politikai háttere.</p> <p>Pázmány Péter</p> <p>A magyar próza kiemelkedő képviselője.</p> <p>Stílusának jellemzői: az érzékletes, realisztikus képalkotás, a barokk</p>	<p>tudja megnevezni a barokk irodalom legnagyobb képviselőit;</p> <p>ismerje a magyarországi barokk idejét, e kor történelmi vonatkozásait, jeles képviselőit;</p> <p>tudjon különbséget tenni a reneszánsz és a barokk stílus között;</p> <p>jellemezze Pázmány munkásságának jelentőségét a magyar próza nyelvének megteremtésében;</p>

körmondatok.

Irodalomelmélet

Az emlékirat mint a magyar irodalmi barokk jellemző műfaja (Bethlen Miklós és II. Rákóczi Ferenc emlékiratai).

Zrínyi Miklós 3 óra

Életútja, irodalmi munkássága.

Zrínyi mint a magyar barokk kiemelkedő alakja.

Szigeti veszedelem

Témája. Műfaja. Eposzi kellékei, sajátosságai.

A magyarság múltbeli sikereinek megfogalmazása, a harci erények, katonai győzelmek bemutatása.

Az eposz főhősének, Szigetvár kapitányának szózata katonáihoz. A várvédők erkölcsi fölénye. A haza és a magyar nép szeretetének példaértékű bemutatása. A szigeti hősök mártírhalála.

Az eposz szerkezete, felépítése, művészi tudatossága, célzatos üzenete.

A kuruc kor költészete 1 óra

Kialakulásának történelmi okai. Virágzása a Rákóczi-szabadságharc idején.

Jellegzetes műfajai: virágének, panaszdal, vitézi táncdal, bujdosóének, Rákóczi-kesergő, Rákóczi-nóta.

A kor ismert alkotói: Koháry István, Petrőczy Kata Szidónia; jeles kutatója, Thaly Kálmán.

Csinom Palkó, Őszi harmat után, Rákóczi-nóta, Virágénekek

A művek elemzése.

A költemények üzenete: a magyar nép győzelme és reménysége, a vereség fájdalma, a kiábrándulás megfogalmazása.

Mikes Kelemen 2 óra

Életútja és munkássága.

Mikes mint a magyar széppróza úttörője.

Törökországi levelek (37., 112. levél)

Beszámoló a tapasztalatokról, személyes élményekről, a bujdosók sorsáról. A vallomások őszintesége, a természetes jellemábrázolás, a szülőföld utáni sóvárgás.

ismerje az emlékirat műfaját;
tudja megnevezni a magyar emlékirókat;
legyen képes szóban megfogalmazni és értelmezni az adott szöveg egy részletének tartalmát, üzenetét;

jellemezze Zrínyi Miklós életét és munkásságát;
tudja értékelni a hadvezér irodalmi tevékenységét;
elemesse a Szigeti veszedelem témáját, tartalmát, mondanivalóját, üzenetét;
tudja felsorolni az eposzi kellékeket;
tudja értelmezni a mű cselekményeinek motivációit;

tudja jellemezni a hőst;
tudja összehasonlítani és megindokolni a magyar és török harcosok bemutatását;
ismerje az eposz műfaji sajátosságait;

jellemezze a kuruc költészet kialakulásának történelmi vonatkozásait;
tudja megnevezni műfajait, ismert szerzőit;
értse és legyen képes kifejtetni a kuruc költészet témaköreit, mondanivalóját, jelentőségét;
értse és legyen képes kifejtetni a kuruc költészet hazafiasságát;
olvasson el Ady Endre kuruc-versei közül néhányat;
értelmezze tartalmukat;

jellemezze Mikes életútját és irodalmi munkásságát;
elemesse a levelek történelmi háttérét, a bujdosók sorsát, életkörülményeit;

ismerje a levelek témakörét és üzenetét;
jellemezze II. Rákóczi Ferenc magatartását,

<p>Rodostó környékének, lakóinak szemléletes bemutatása.</p> <p>Megrendült, áhítatos, ünnepélyes tudósítás II. Rákóczi Ferenc haláláról. A ragaszkodás, a fejedelem iránti szeretet és mélységes tisztelet kifejeződése a levélben.</p> <p>Mikes számkivetettségének fájdalma, honvágya a szülőhaza után.</p>	<p>történelmi jelentőségét;</p> <p>értse és indokolja meg a szerzőnek a fejedelem iránti magatartását, nosztalgiáját, hazaszeretetét;</p> <p>jellemezze a levél műfaját;</p> <p>olvassa el Lévy József Mikes: 1848 c. fiktív vallomását;</p>
<p style="text-align: center;">A felvilágosodás Magyarországon 1 óra</p> <p>A magyarországi felvilágosodás társadalmi-politikai háttere. A magyar felvilágosodás első szakasza (1772–1795). Mária Terézia udvara, törekvései; a magyar nemesség célkitűzései.</p> <p>II. József felvilágosult abszolutizmusa. A „josefinisták” és a nemesi ellenállás hívei. A magyar jakobinus mozgalom.</p> <p>A felvilágosodás második szakasza (1795–1825). Kazinczy Ferenc munkásságának jelentősége.</p> <p>A kor irodalmi élete</p> <p>A XVIII. század végi eleven irodalmi-szellemi élet kibontakozása. Folyóiratok megjelenése. A klasszicizmus és szentimentalizmus képviselői Magyarországon.</p> <p style="text-align: center;">Bessenyei György 1 óra</p> <p>Életútja, irodalmi munkássága. Az irodalmi élet nagy tehetségű szervezője. Kulturális programja.</p> <p>A magyar nyelv művelése, tökéletesítése.</p> <p>Magyarság c. értekezése: kulturális terveinek nyelvi megfogalmazása szenvedélyes vitázó hangon.</p> <p>Az anyanyelv iránti féltő szeretete, aggodalma, a nyelvújítás gondolata.</p> <p style="text-align: center;">Kármán József 3 óra</p> <p>Tehetséges író, kiváló stilszta, gondolkodó.</p> <p>A nemzet csinosodása című korszakos jelentőségű értekezése.</p> <p>A romantika előfutára.</p> <p>Fanni hagyományai című szentimentális napló- és levélregénye.</p>	<p>ismerje a magyar felvilágosodás kezdetének időpontját;</p> <p>jellemezze a magyar felvilágosodás társadalmi-politikai hátterét;</p> <p>magyarázza a kor társadalmi-politikai és eszmei törekvéseit;</p> <p>tudja megkülönböztetni a felvilágosodás két korszakát;</p> <p>értse a magyar jakobinus mozgalom célkitűzéseit;</p> <p>ismerje a felvilágosodás kora irodalmának főbb képviselőit;</p> <p>jellemezze pályájukat, munkásságukat;</p> <p>értse a felvilágosult írók értekező műveinek lényegét, célkitűzéseit, mondanivalóját, eszmeiségét;</p> <p>ismerje a felvilágosodás íróit;</p> <p>elemesse szépirodalmi műveinek tartalmát, mondanivalóját, eszmeiségét;</p> <p>tudja elemezni a tanult szépirodalmi műveket, azok tartalmi és formai sajátosságait;</p>

Batsányi János 1 óra

Élete, irodalmi munkássága.

A franciaországi változásokra és **A látó** c. versei.

Kazinczy Ferenc 3 óra

Élete és munkásságának jelentősége.

Kazinczy mint a nyelvújító mozgalom irányítója, irodalmi életünk legtekintélyesebb vezéregyénisége a XIX. sz. első két évtizedében.

Tövis és **virágok** c. epigrammagyűjteménye.

A nagy titok

Írói érdem

Szembefordulás a régivel, a maradival, ami provinciális életmódhoz vezet.

Irodalmi harca az ortológusok ellen. A nyelvújító mozgalom eredménye: a szókészlet bővítése, a stílus megújítása.

A mi nyelvünk

A magyar nyelv szépségének, páratlanságának értékelése, összehasonlítása más nyelvekkel.

fejtse ki a művek üzenetét, tanítását; ismerje az író életútját, irodalmi munkásságát; jellemezze a főszereplőt;

tudja meghatározni a klasszicizmus és a szentimentalizmus fogalmát, stílusjegyeit, illusztrálni állításait;

tudja megfogalmazni a két vers üzenetét;

jellemezze Kazinczy életútját, irodalmi munkásságát;

értse a magyar nyelvújítás lényegét jelentőségét;

Csokonai Vitéz Mihály 6 óra

Csokonai mint a magyar felvilágosodás kiemelkedő egyénisége. A költő stílusának sokszínűsége.

Az estve

A természetes állapot idilli harmóniájának hirdetése a romlott társadalommal szemben. A költemény üzenete, versformája.

Konstancinápoly

A dúsgazdag törökök pompájának bemutatása. Az eszményi múlt, a rousseau-i őállapot felidézése. Jövendölés, boldogító látomás egy új világról.

Tartózkodó kérelem

A miniatűr remekmű őszinte szerelmi vallomása.

Kettős hangszerelésű-ütemhangsúlyos és időmértékes-verselés ritmikája.

A tihanyi Ekhóhoz

A kirekesztett, sorsüldözött, magányos ember segítségül hívja Ekhót.

A boldogtalanság és boldogság párhuzamos bemutatása a költeményben. Menekülés a magányba. A természettől reméli az emberi

jellemezze a költő életútját, költészetének sajátosságait;

értse és fejtse ki Csokonai kapcsolatát a felvilágosodással, állításait illusztrálja példákkal;

magyarázza az egyes költeményekben felvetett gondolatokat, a költő érzelmi világát;

értse és értékelje a költemények üzenetét; fejtse ki véleményét a költő magyarságáról, hazafiasságáról;

ismerje az egyes költemények művészi kifejező eszközeit, a hasonlat, az allegória és a megszólítás szerepét;

<p>kiteljesedést, boldogságot.</p> <p>A Reményhez</p> <p>A teljes lemondás és reménytelenség, a veszteség miatti fájdalom kifejezése rokokó könnyedségű formában.</p> <p>A szentimentalizmus jegyei a költeményben.</p> <p>A megszemélyesítés és az allegória szerepe a versben, a vers szerkezete, rímei.</p> <p>Dorottya</p> <p>Parodikus, komikus történet hősköltemény modorában; a farsangi bál részletes leírása; a dámák harca a házasodni nem akaró férfiak ellen. Realista elemek a műben. Az antik eposzi kellékek szerepe.</p>	<p>tudja meghatározni az elégikus óda fogalmát, témáját;</p> <p>ismerje a komikus ábrázolás, a paródia eszközeit;</p> <p>tudja kikeresni a Dorottya c. műből az eposz kellékeit;</p>
<p>A reformkor és a magyar romantika 1 óra</p> <p>Társadalmi-politikai háttér. A nemzeti nyelvért vívott harc Magyarországon. A politika és a művészet célkitűzései, romantikus történelemfilozófia.</p> <p>A magyar reformkor irodalmi élete</p> <p>Kisfaludy Károly korszakalkotó művei. Az első „reformországgyűlés”.</p> <p>A jelentősebb folyóiratok. A magyar színjátszás kezdetei. A színjátszás és a drámairodalom nehéz helyzete Magyarországon. A magyar színészek vidéki szereplései.</p> <p>Katona József 4 óra</p> <p>Életpályája, irodalmi munkássága.</p> <p>Bánk bán</p> <p>A mű témája, cselekménye, szerkezete. Bánk és Melinda jelleme. Bánk szeretete hazája és hitvese iránt.</p> <p>Tiborc, a magyar parasztság szörnyű nyomorának felpanaszolója.</p> <p>Bánk magányos harca a világ gonoszsága ellen. Bánk és Gertrudis konfliktusa.</p> <p>Az alkotás műfaja, nyelve és verselése, üzenete. A hazaszeretet megnyilvánulása a műben.</p> <p>Kölcsey Ferenc 3 óra</p> <p>Élete és munkássága. Kölcsey mint a tiszta</p>	<p>jellemezze és értse a reformkor társadalmi és nemzeti törekvéseit;</p> <p>jellemezze a magyar romantika kialakulásának társadalmi-politikai hátterét;</p> <p>tudja áttekinteni a reformkori irodalmi életet; ismerje a fontosabb irodalmi folyóiratokat; jellemezze a magyar színjátszás kezdeteit és hőskorát, nehézségeit és jelentőségét;</p> <p>jellemezze Katona munkásságát, annak jelentőségét; ismerje a mű cselekményét; jellemezze a mű hőseit, ismerje tetteik indokait;</p> <p>értse Tiborc viselkedésének motivációját; a jobbágyság helyzetét; értse a történelmi esemény aktualizációját; ismerje és tudja meghatározni a drámai műnem és műfaj fogalmát;</p> <p>jellemezze Kölcsey Ferenc életpályáját,</p>

emberideál és eszményi hazafiság megvalósítója, nemzeti himnuszunk szerzője.

Vanitatum vanitas – „hiúságok hiúsága”. A költemény bibliai vonatkozásai. Szerkezete, üzenete.

Himnusz

A költemény sajátos történelemszemlélete. A hazaszeretet művészi megfogalmazása. Isten büntetése a belső viszályok miatt. A költemény rímelése, nyelve, romantikus képei.

Huszt, Munkács című epigrammák.

A dicső múlt említése és felidézése, a hazaszeretet megnyilvánulása az epigrammákban.

Parainesis

A magyar próza remeke. A mű erkölcsi tanításai, intelmei Kölcsey Kálmánhoz. A közösség szolgálatának fontossága.

Vörösmarty Mihály 5 óra

Életpályája, irodalmi munkássága. Vörösmarty mint a magyar romantika kiteljesedésének legnagyobb alakja.

Zalán futása

Emlékezés a nemzeti dicső múltra. A mű cselekménye, szerkezete, szereplői.

A Guttenberg-albumba

A társadalmi igazságtalanság megszüntetése; humanista optimizmus, az elképzelt tökéletes társadalmi rend megvalósulása.

Gondolatok a könyvtárban

Az élet értelme, az emberi boldogság keresése, erkölcsi tanítások megfogalmazása; az ember, az egyén küldetése, feladata.

Szózat

Az élet egyetlen értelme – az ember küldetésének beteljesítése; a jövőbe vetett hit megfogalmazása, reményteljes befejezése. A megszólítások szerepe a műben. A hazafiság eszméjének kifejeződése a műben.

A merengőhöz

Filozófiai boldog vallomás Laurához, az olvasóhoz. A tiszta erkölcs, gondolkodás és vágy értékének felmagasztalása.

A vén cigány

A rapszódia mint az idős költő metaforája. A szebb jövő biztató ígérete a szabadságharc bukása okozta csüggedés és kétségbeesés közepette a zsarnokság elleni harc végigvívása által.

munkásságának jelentőségét; tudja értékelni politikai tevékenységét;

ismerje a Himnusz témáját, üzenetét, művészi kifejező eszközeit;

elemezze az epigrammákat;

tudja értékelni és kifejtetni a Parainesis erkölcsi tanításait;

jellemezze a költő irodalmi életútját, tevékenységét és annak jelentőségét; romantikájának sajátosságait, romantikus képeinek eszmei töltetét;

elemezze a művek tartalmát, eszmei mondanivalóját, megírásának célját, üzenetét a mának;

értse és tudja értelmezni a boldogság fogalmát a költő felfogásában, az ember küldetésének szerepét, fontosságát;

értse a költeményben felvetett gondolatokat, a feladatvállalást;

tudja, mit tart a költő az ifjúság erkölcsös életéről,

tudjon különbséget tenni az ábránd és a valóság között;

értse a „vén cigány” metaforát és a refrén szerepét a műben;

tudja meghatározni a rapszódia fogalmát, ismerje a szó eredetét;

<p>A mély krízisen győzedelmeskedő humanizmust kifejező költői képek. A refrén szerepe a műben.</p>	
<p>A magyar regény kezdetei 3 óra</p> <p>A regény szó eredete. A legelső magyar társadalmi regény; az első sikeres regény. A romantika szerepe a regényírásban.</p> <p>Eötvös József</p> <p>Életútja, irodalmi munkássága, társadalomábrázolása, történelemszemlélete.</p> <p>A falu jegyzője</p> <p>A szerző politikai elveinek, társadalombírálatának művészi megfogalmazása a regényben.</p> <p>A regény cselekménye, szereplői. A főszereplő alakja.</p>	<p>ismerje a regény szó eredetét, a regény műfaját;</p> <p>jellemezze Eötvös életét és munkásságát; elemezze a regény tartalmát, ismerje mondanivalóját, politikai jelentőségét a reformkorban;</p> <p>tudja értelmezni a szereplők viselkedésének motivációját;</p> <p>jellemezze a realizmust mint alkotó módszert;</p>
<p>Petőfi Sándor 6 óra</p> <p>Életpályája, munkássága. Pályájának történelmi háttere. Barátsága Arannyal. Petőfi a szabadságharcban. Hazája és a magyar nép iránti szeretete. Világirodalmi jelentősége.</p> <p>Tájköltészete</p> <p>A szülőföld mint a szabadság jelképe. A tájábrázolás sajátos szerkesztési technikái: a látókör tágítása és fokozatos szűkítése (Az alföld, A csárda romjai, A Tisza, A puszták, télen, Kis-Kunság).</p> <p>Elbeszélő költeményei</p> <p>A helység kalapácsa mint remek stílusparódia: elhatárolódás a romantika dagályosságától.</p> <p>Szerelmi lírája</p> <p>Cipruslombok Etelke sírjáról</p> <p>A beteljesületlen szerelemvággy a ciklus verseiben. A versek epigrammai szerkezete.</p> <p>Szabadság, szerelem – költészetének két legfontosabb témaköre (Sors, nyiss nekem tért...).</p> <p>Reszket a bokor, mert...</p> <p>A búcsúvers a nyugodt lelkiállapot tükrözője (Hol a leány, ki lelkem röpülését...).</p> <p>Hitvesi költészete</p> <p>Szeptember végén</p> <p>A nyárba ötvöződő elmúlás képe; féltő szeretet a hitves iránt; a síron túli szeretet kifejezése; bizonyosság az örök hűségéről.</p>	<p>ismerje Petőfi életútját, népiességének és forradalmiságának történelmi és (világ)irodalomtörténeti jelentőségét, műveinek főbb témaköreit;</p> <p>ismerje az egyes Petőfi-művek tartalmát, eszmei mondanivalóját, üzenetét a mának;</p> <p>tudja jellemezni a versek lírai hősét, az elbeszélő művek hőseit, azok jellemét, a bennük kifejezett eszmeiséget;</p> <p>ismerje a művek szerkezetét, a kompozíció szerepét a gondolati tartalom kifejezésében;</p> <p>ismerje a versek formai-stiláris jegyeit, szóképek és más stiláris eszközök motíváltságát;</p> <p>fejtse ki véleményét a tájleíró és szerelmi költeményekről;</p> <p>tudja tartalmilag és formailag elemezni a tanult műveket;</p>

Minek nevezzetek?

A hitvesi líra megteremtése a magyar irodalomban. Mélységes tisztelet és szeretet felesége iránt. Az őszinte, tiszta szerelem művészi megfogalmazása (Bírom végre Juliskámat, Mily szép a világ!, Beszél a fákkal a bús őszi szél).

Költői feladatvállalás. Petőfi ars poeticája.

Politikai költészete

Nemzeti dal

Kiáltvány, felhívás, szózat a nemzethez: a szabadságharc egyik közvetlen kiváltó oka és jelszava; a magyar nép indulója. A nemzeti egység gondolata a műben.

A nép nevében

A nép történelmi szerepének hangsúlyozása.

Egy gondolat bánt engemet

A személyes és a világ-felszabadító harc összefonódásának lírai víziója.

Föltámadott a tenger

A nemzeti összefogás sürgetése a szabadságharc indulásakor. A gálya és a tenger metaforája a műben.

Európa csendes...

Az apostol

A romantikus elbeszélő költemény megírásának története, cselekménye. A mű szerkezete. Életrajzi motívumok a műben. A szereplők jelleme. A költő azonosulása a főszereplővel. Szilveszter, a világmegváltó apostol romantikus alakja.

tudja emlékezetből a feladott műveket vagy műrészleteket;

tudja megkülönböztetni az egyes művek műfajait, a műfajok sajátosságait;

tudjon egyéni véleményt alkotni az egyes művekről, azok mondanivalójáról;

ismerje és értse a költemények üzenetét;

értelmezze a szóképeket;

értse a lírai hős érzésvilágát;

jellemezze az elbeszélő költemény főhősét és szereplőit;

A XIX. század második felének magyar irodalma 1 óra

Magyarország társadalmi-politikai helyzete a szabadságharc után. A Bach-korszak. A kiegyezés és az ország fejlődési távlatai. Új eszmei és irodalmi törekvések a XIX. sz. második felében.

Arany János 6 óra

Életpályája, irodalmi munkássága.

Pályájának történelmi háttere és korszakolása. A népies-nemzeti irányzat megteremtése: a nemzeti törekvések ébrentartása. Arany jelentősége.

Epikája

A Toldi-trilógia: Toldi,

Toldi szerelme, Toldi estéje

A mű eszmeisége: a nép felemelkedésének

ismerje a XIX. század második felének történelmi-politikai helyzetét; ismerje a kor főbb eszmeáramlatait, törekvéseit;

ismerje e kor fontosabb íróit, költőit, jelentősebb irodalmi alkotásaikat; ismerje a költő életútját, tanári és irodalmi tevékenységét;

ismerje a költő életútjának történelmi háttérét, tudja jellemezni a kort, amelyben élt és a kor főbb eszmeáramlatait, társadalmi törekvéseit;

<p>igénye.</p> <p>A mű szerkezete, cselekménye. Toldi jellemének sokrétűsége. Az elbeszélő költemény nyelve, művészi kifejező eszközei. A cselekményszövés népmesei motívumai. Romantikus elemek a műben. Az „eposz formájú elégia”. Hangulati és életszemléleti különbségek a trilógiában.</p> <p>A nagyidai cigányok</p> <p>A szabadságharc hibáinak bemutatása a műben. Az eposz alapja: a XVI. századi történelmi anekdota. A mű szerkezete, nyelve. Csóri vajda, a nagy álmodozó.</p> <p>Buda halála</p> <p>Egy hun eposz-trilógia első része. A modern lélektani regények eszközeinek felhasználása a műben. A költemény új nyelvi és verselési szempontjai.</p> <p>Lírája Világos után</p> <p>Letésem a lantot</p> <p>Két korszak, a jelen és a múlt szembeállítás a költeményben. A mű érzelmi kettőssége, elégiai és ódai hangneme.</p> <p>Az örök zsidó</p> <p>A létezés értelmének kutatása. A mű filozófiai eszmevilága: van-e értelme az emberi életnek? Balladai hangneme (Ősszel, Kertben, Visszatekintés, A lejtőn).</p> <p>A nagykőrösi balladák</p> <p>A műballada világirodalmi rangra emelése. Balladáinak témaköre. A nemzet ügyének szolgálata a balladák által. Erkölcsi kérdések megfogalmazása a balladákban.</p> <p>Ágnes asszony</p> <p>A lélektani ballada. Központi témája: a bűn. A párbeszéd szerepe. A ballada szerkezete.</p> <p>Az Őszikék balladái</p> <p>Tengeri-hántás</p> <p>A népélet tragédiájának bemutatása. Jelen és múlt összefonódása a műben. A reális valóság és a babonás elemek keveredése a balladában.</p>	<p>ismerje az egyes művek tartalmát, mondanivalóját, helyét és szerepét az életműben, irodalomtörténeti jelentőségét;</p> <p>tudja jellemezni az egyes művek hőseit, a bennük megtestesülő eszmeiséget, ábrázolásuk nyelvi és stiláris eszközeit;</p> <p>ismerje az egyes pályaszakaszok költői törekvéseit, a hozzájuk kapcsolódó műveket;</p> <p>legyen képes összehasonlítani az egyes hősokeket;</p> <p>ismerje a költő lírai magatartását az egyes művekben;</p> <p>értse az egyes művek cselekményének ok-okozati összefüggéseit;</p> <p>tudja tartalmilag elemezni a tanult műveket;</p> <p>ismerje fel a művek nyelvi-stiláris kifejező eszközeit;</p> <p>ismerje az egyes művek műfaji sajátosságait;</p> <p>tudjon önálló véleményt alkotni a művekről, azok hőseiről, a bennük megtestesített eszmeiségről;</p> <p>tudja emlékezetből a feladott műveket;</p> <p>legyen képes elemzi a költő tanult balladáit;</p> <p>jellemezze a ballada szereplőit;</p> <p>értse és tudja megfogalmazni a balladák üzenetét, tanítását;</p> <p>ismerje a ballada és a műballada jellemzőit;</p>
<p>A romantika jegyei a magyar prózában</p> <p>Jókai Mór 4 óra</p> <p>Élete és pályaképe. Jókai kora. Ifjúkori művei. Szerepe az 1848–49-es magyar szabadságharcban. Írói kibontakozása.</p>	<p>ismerje az író életútját, politikai szerepvállalását;</p> <p>ismerje a kort, amelyben Jókai élt és alkotott,</p>

<p>Nagy regényei.</p> <p>Az arany ember</p> <p>A polgárosodás szükségszerűségének és a polgári erkölcs útvesztőinek ábrázolása a műben.</p> <p>A mű cselekménye, eszmei mondanivalója, szerkezeti felépítése. A szereplők rendszere. Timár Mihály, a vívódó, meghasonlott hős. Noémi eszményített alakja. A mellékszereplők. A regény romantikus és realista vonásai. Jókai regényírói stílusa. Jókai mint a magyar prózai nyelv megteremtője.</p>	<p>a kor főbb nemzeti és irodalmi törekvéseit; tudja megnevezni az író fontosabb regényeit; ismerje az életmű főbb témaköreit (a hősi múlt, a jelen, a nemzet polgárosodása, az utópikus művek); ismerje a tanult regény tartalmát és mondanivalóját; tudja jellemezni a regény hőseit, értse a bennük kifejezett eszmeiséget, tudjon önálló véleményt alkotni a műről, a hősookról, tetteik motivációjáról; ismerje a regény szerkezetét, az íróra jellemző kompozíciós sajátosságokat, stiláris eszközöket.</p>
---	---

Memoriter

Halotti Beszéd és Könyörgés (részlet)

Ómagyar Mária-siralom (részlet)

Balassi Bálint: Hogy Júliára találá...

William Shakespeare: Hamlet (részlet)

Bessenyei György: Magyarország (részlet)

Batsányi János: A franciaországi változásokra

Kazinczy Ferenc: A nagy titok

Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez

Alekszandr Puskin: Jevgenyij Anyegin (részlet)

Katona József: Bánk bán (részlet)

Kölcsy Ferenc: Himnusz, Huszt

Vörösmarty Mihály: Szózat, A vén cigány (részlet)

Petőfi Sándor: Az alföld, Egy gondolat bánt engemet, Föltámadott a tenger,

Európa csendes... (részlet), Szeptember végén, Nemzeti dal

Arany János: Szondi két apródja (részlet), Letésem a lantot

Magyar irodalom

11. osztály
(heti 2 óra)

Az elsajátítandó tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p>A magyar irodalom a XIX. század utolsó harmadában 5 óra</p> <p>Madách Imre Életpályája. Tanulmányai. A szellemi élet sodrában. Rajongó bizakodás, az emberi haladásban vetett hite. Drámaírói munkássága.</p> <p>Az ember tragédiája A tragédia létrejöttének körülményei, kapcsolat a korrallal és az író egyéni sorsával. A mű eszmei mondanivalója, tartalma, szerkezete. A keretszínek. A drámai költemény témája: az eszmék sorsa az emberiség történelmében. Ádám, Éva, Lucifer jelleme. A tragédia verselése. A befejező gondolat üzenete.</p> <p>Vajda János 2 óra</p> <p>Írói életútja, költészetének kibontakozása. A magyar költői nyelv megújítója. Híd Petőfi és Ady között. Újszerű tájlíra megfogalmazása a Sirámok, A vaáli erdőben, a Nádas tavon c. költeményekben. A szépség és a szerelem feledhetetlen emléke, be nem teljesülő vágya a Húsz év múlva és a Harminc év után c. alkotásokban.</p> <p>Mikszáth Kálmán 4 óra</p> <p>Irodalmunk egyik legnagyobb művésze. Életpályája, írói tevékenysége. A magyar valóság ábrázolása műveiben. A korai novellák – epizódok a nép életéből, újszerű ábrázolásban. Tót atyafiak, A jó palócok Anekdoták, népi mondák, epizódok, hiedelmek, babonák a novellákban. Az a fekete folt, Lapaj, a híres dudás, Bede Anna tartozása c. novellák tartalma, üzenete. A szereplők jelleme. Beszterce ostroma</p>	<p>A tanuló: ismerje az író életútját, annak történelmi háttérét;</p> <p>ismerje a mű tartalmát és eszmei mondanivalóját; tudja értelmezni a történelmi színeket, a szereplők viselkedésének motivációját, a befejező gondolat üzenetét; tudja megnevezni és értelmezni a drámai szituációkat a különböző színekben; értse az összefüggéseket és eltéréseket Bánk és Ádám alakjában a két mű alapján;</p> <p>ismerje a költő életútját; értse a jelképes-szimbolikus kifejezéseket Vajda költészetében;</p> <p>ismerje fel a költői képeket, azok szépségét és szerepét a hangulati lírában; értse a hangulati líra fogalmát;</p> <p>ismerje az író életrajzát, pályájának egyes szakaszait; értse az írói ábrázolásmód újszerűségét;</p> <p>ismerje a művek tartalmát és mondanivalóját; tudja megfogalmazni azok üzenetét;</p> <p>értse a szereplők viselkedésének motivációját;</p>

<p>A regény keletkezése, cselekménye, szereplői. Pongrácz István, a korabeli dzsentri típusának megtestesítője. A lovagkor szabályai szerint élő gróf erkölce, jelleme. Más szereplők a műben.</p> <p>A Noszty fiú este Tóth Marival</p> <p>A regény keletkezésének körülményei. A lecsúszott dzsentri kalandjának története a gazdag polgárlánnyal. A regény cselekménye, mondanivalója, szereplői, mellékszereplői. A magyar kapitalizmus a regényben.</p>	<p>a tartalom ismerete alapján tudja jellemezni a főszereplőket, értelmezni a többi szereplő viselkedésének motivációját;</p> <p>ismerje a művek keletkezésének körülményeit;</p>
<p>A századvég novellisztikája és regényirodalma 1 óra</p> <p>A századforduló a magyar novella klasszikus korszaka. A hírlap- és folyóiratkiadás szerepe a novellairodalom fejlődésében. A legfrissebb epikus novellisták: Petelei István, Gozsdu Elek, Bródy Sándor, Gárdonyi Géza, Tömörkény István, Thury Zoltán, Ambrus Zoltán, Csáth Géza.</p> <p>A magyar novellisták alapvető élménye: az emberi lelkek mélyén lejátszódó tragédiák a millennium megünneplésére készülő országban.</p>	<p>ismerje a századvégi novellistákat a megnevezés és műveik legfőbb jellegzetessége szintjén;</p> <p>ismerje a novella műfaját és a novellisztikus ábrázolásmód jellegzetességeit;</p> <p>tudjon egyéni véleményt alkotni az olvasott novellákról;</p>
<p>A XX. század első évtizedeinek magyar irodalma</p> <p>A korszak történelmi-társadalmi háttere, irodalmi élete. A „modernség” jelszava. A Nyugat c. folyóirat jelentősége, nemzedékei. A Nyugat stílusforradalma.</p> <p>Ady Endre 5 óra</p> <p>Életpályája. Publicisztikai tevékenysége. Ady mint a Nyugat vezéralakja. Költészetének újszerűsége, modernsége; szimbolizmusa, szimbólumrendszerei.</p> <p>Költészetének főbb témakörei. Ady ars poeticája.</p> <p>Góg és Magóg fia vagyok én...</p> <p>A vers bibliai vonatkozásai. A jelképek értelmezése. A hazaszeretet kifejezése ars poetica megfogalmazásban.</p> <p>A Hortobágy poétája</p> <p>A művész tragédiája a műveletlen környezetben; a poéta sorsa itt – az elnémulás.</p> <p>Ady magyarság-versei Nekünk Mohács kell</p>	<p>ismerje a XIX. század végi történelmi változásokat és változatlanágokat Magyarországon;</p> <p>tudja értékelni a Nyugat c. folyóirat jelentőségét;</p> <p>ismerje a folyóirat nemzedékeit, azok főbb képviselőit;</p> <p>értse a Nyugat stílusforradalmának lényegét és jelentőségét;</p> <p>ismerje Ady életét, irodalmi munkásságát, főbb témaköreit;</p> <p>értse Ady költészetének újszerűségét, modernségét;</p> <p>tudja értelmezni a Góg és Magóg nevek eredetét, bibliai vonatkozásait;</p> <p>tudja összevetni a művész sorsát Ady idejében</p>

<p>A nemzet pusztulásának lehetősége, a nemzetföltés gondolata a költeményben.</p> <p>A föl-földobott kő</p> <p>A vers címadó metaforája. A hazaszeretet visszahúzó ereje, azonosulás a költői képpel.</p> <p>A Léda-versek</p> <p>Héja-nász az avaron</p> <p>Az ellentmondásos, vívódó szerelem ábrázolása a műben. A héják: a szerelmesek szimbóluma. Ady szerelemfelfogása: a gyötrelmes szerelem, ennek motivációi.</p> <p>Elbocsátó, szép üzenet</p> <p>A törvénytelen szerelem megtagadása. A vers kíméletlen, szeretetlen hangneme.</p> <p>Az istenes versek</p> <p>Az Illés szekerén</p> <p>A vers bibliai vonatkozása. A költő hitszomja. Az Illés-metafora üzenete.</p> <p>A Sion-hegy alatt</p> <p>Diákkori emlékek felelevenítése a költeményben. A reménytelen istenkeresés, a hirtelen hinni akarás lírai megfogalmazása. A költői képek hangulata.</p> <p>Háborúellenes költészete</p> <p>Emlékezés egy nyár-éjszakára</p> <p>A költemény rapszodikus jellege. Az embertelen vadság, a távoli jövő megsejtése, a tragikus értékpusztulás, a háború kitörése éjszakájának megidézése.</p> <p>Ember az embertelenségben</p> <p>A költő szembehelyezkedése a háborúval. A tehetetlenség kínzó érzésének kifejezése; a másokért való élés reménye, hit a szebb jövőben; az emberség megélése az embertelenségben.</p> <p>A Csinszka-versek</p> <p>Órizem a szemed</p> <p>A vers szépsége, különös hangulata. A halálközelség, a nyugalom, a békevágy kifejezése; az öregedő férfi féltő szerelmi vallomása.</p>	<p>és napjainkban;</p> <p>tudja értelmezni a hazaszeretet és a nemzetföltés megfogalmazását Ady verseiben;</p> <p>értse Ady szerelemfelfogását, szerelemmel-vertségét műveiben;</p> <p>helyesen értelmezze Ady és Léda viszonyának, kapcsolatának motivációit;</p> <p>értse és fejtse ki Ady hő szerelemvágyának és szeretetvágyának okait és azt, hogy miért vágyik az emberszeretetre;</p> <p>ismerje Ady isten-élményét és saját küldetéstudatát, az istenes versek szépségét, üzenetét;</p> <p>értse Ady magatartását a háborúval szemben;</p> <p>tudja elemezni az egyes versek témáját és mondanivalóját, művészi kifejező eszközeit;</p> <p>értse a költői képek eszmei, hangulati szerepét;</p> <p>elemezze a Csinszka-verseket;</p> <p>ismerje Ady életművének jelentőségét;</p>
<p>Móricz Zsigmond 4 óra</p> <p>A XX. sz. első felének legjelentősebb realista prózaírója. Életpályája. Írói korszakainak főbb témakörei és alkotásai. Újszerű parasztábrázolás műveiben.</p> <p>Novellái</p> <p>Tragédia</p> <p>Az emberi butaság, korlátoltság komikus ábrázolása; az éhezés, a nincstelenség</p>	<p>ismerje az író életpályáját, annak szakaszait;</p> <p>értse a novella parasztábrázolásának újszerűségét;</p> <p>tudjon különbséget tenni egy globális társadalmi és az emberi korlátoltságból fakadó szegénység okai között;</p> <p>értse a háború okozta borzalmak lélekromboló</p>

személyiségromboló hatásának megjelenítése a novellában.

Szegény emberek

A háborús élmények embertelen, lélektipró, gyilkolásra készítő következményei. A nyomor, az éhezés lélekromboló erőinek naturalista ábrázolása a novellában. Naturalizmus és realizmus vegyítése a műben.

Rokonok

A kiábrándulás, az illúzióvesztés regénye. A korabeli dzsentrivilág pusztulásra ítéltségének bemutatása, érdekeik összefonódása. A panamisták. A főhős vívódásai, végzetes osztályhelyzete. A mellékszereplők ábrázolása.

Babits Mihály 5 óra

A sokoldalú, művelt költő, a poeta doctus. Életpályájának felívelése az ifjúkori artisztikus individualizmustól az aktív humanizmusig. Ellenzékisége. Pacifizmusa. Racionalizmusa. Gondolati-filozófiai költeményeinek főbb témakörei, sokszínűsége, újfajta nyelvi dallama, tartalmi és formai gazdagsága.

A lírikus epilógja

Szonett formájú elégia. Az életcél, a lehetőség és képesség elmélkedő felmérése, megvallása. A soha-meg-nem-elégedés a versben.

Esti kérdés

A tárgyi világ nyers valóságához kötöttség és a nosztalgikus elvagyódás feloldatlansága a műben. A költői képek és a halmozott kérdések válaszkeresése. Impresszionista stílusjegyek a költeményben.

Húsvét előtt

Merész, bátor kiállítás a háború ellen. A szabadversre emlékeztető rapszódia. Az emberi élet és a humanista értékek védelme, a béke eljövételének reménye a költeményben. A körmondat, a jelzők szerepe.

Petőfi koszorúi

A magyar nép legtisztább erkölcsi hagyományainak igenlése a háború utáni években. Az emberiség fő eszméi: a szellem és szabadság megőrzése.

Jónás könyve

Babits pályájának és munkásságának kritikai önértékelése; számadása. Az elbeszélő költemény bibliai vonatkozásai és Babits írói munkássága. A nagyszabású lírai önvallomás.

hatását;

értse Móricz novelláinak üzenetét;
ismerje a naturalista stílus jellemző jegyeit és ábrázoló eszközeit, azok alkalmazásának motivációját;
ismerje fel a hasonlóságokat és eltéréseket a realizmus és a naturalizmus között;
ismerje a Rokonok tartalmát és mondanivalóját;
tudja jellemezni a főhóst és a mellékszereplőket, értelmezni viselkedésük motivációját;
értse a különbséget a móríci és a mikszáthi realista próza között;

ismerje a költő életútját, filozofikus költészetének gazdag tárgykörét, sokszínűségét;

értse a versek mély humanizmusát;
tudja értelmezni a versek gondolatvilágát, üzenetét;

értse a költői képek eszmei motivációját, esztétikumát;

ismerje fel az impresszionista és a realista ábrázoló eszközöket;

elevenítse fel ismereteit Petőfiről a babitsi értelmezés alapján;
értse, miért példakép Petőfi a magyarság és a magyar költők számára;

tudja értelmezni a Jónás könyve bibliai vonatkozásait, az eltéréseket és hasonlóságokat a bibliai történet és a Babits-mű között;

Naturalisztikus részletei, stílusa (nyelvi archaizmusok, groteszk leírások).

Jónás imája

A Jónás könyvét lezáró vallomás, a hőssel való teljes azonosulás verse.

Kosztolányi Dezső 5 óra

Életpályája, irodalmi munkássága. Az alkotás függetlenségének hirdetése. A homo aestheticus. Műveinek lázas életigenlése, költői bravúrja, mutatványossága.

Hajnali részegség

A szürke, mindennapi élet sivárságának összevetése a hajnali ég csodájával, Isten világának mámorító szépségével. Az ember megigazulása a szépség hatalma által.

A költemény rapszodikus nyelve, versépítése. A bravúros művészi eszközök szerepe a mondanivaló kiteljesítésében.

Halotti beszéd

Töprengés egy embertestvér halálán. Az ember méltósága, megismételhetetlen csodája; minden ember halála pótolhatatlan veszteség. Az élet szeretete, tisztelete a költeményben.

Édes Anna

Az elesettek és kiszolgáltatottak ügye melletti bátor kiállás, az emberség megcsúfolásának megtoroltatása a regényben. Édes Anna jelleme. A regény tanulsága.

Esti Kornél

Az álerkölc elleni bátor lázadás. Az Esti-novellák szerkezete, sajátossága. A XVIII. fejezet témaköre.

A főszereplő rejtélyes, talányos jelleme. A romboló és teremtő hajlamok összeszövődése a műben.

Alkotó- és beszédképesség-fejlesztés

Választott részletek elemzése a XVII. fejezet kapcsán.

értse az elbeszélő költemény üzenetét;
értse és fejtse ki a babitsi életmű mély humanizmusát;
értékelje a művek magas esztétikai színvonalát;
tudja meghatározni a rapszódia fogalmát;

ismerje a költő életpályáját, irodalmi munkásságát;
tudja értelmezni a műveket, kifejteni a tartalmukba foglalt eszmei mondanivalót;
ismerje a művészi eszközök szerepét a mondanivaló kifejtésében;
értse a költemények gazdag gondolatvilágát, az elmúlás drámaiságát;
értse a költő szenvedélyes életigenlését, a lét csodájának az elmúlás drámaiságával hangsúlyozott áhítatos tiszteletét;

értse a Kosztolányi-művek igaz, mély humanizmusát, a szépség, az esztétikum humánusát;

tudja meghatározni az impresszionizmus és a szinesztézia fogalmát;
találjon közös kifejezéseket, gondolatokat a két költeményben a szépség megfogalmazására;

ismerje a regény tartalmát, mondanivalóját;
tudja értelmezni a főszereplő viselkedésének motivációját;
tudja kifejteni véleményét az Esti-novellák főszereplőjéről, sajátos viselkedéséről;
önállóan készített vázlat alapján ismertesse a főszereplő célkitűzését és tervének rendíthetetlen megvalósítását;

Juhász Gyula 2 óra

A tragikus sorsú költő életpályája. Jósággal, szelídséggel és szeretettel teli érzelmes, zenei költészete. Műveinek főbb témakörei.

Tiszai csönd

A vers különös szépsége, érzelmi-hangulati egysége. A hazai táj szépségének bemutatása lemondó szomorúsággal.

ismerje a költő életútját, irodalmi munkásságát;
tudja kifejteni a versek szépségét;

tudja elemezni a verset, értelmezni a költői képeket, bizonyítani a vers zeneiségét;

Az Anna-versek

Milyen volt...

Az eszményített szépség elmúlása. Jelen és múlt ötvöződése; a szerelmi emlék fájó érzésének megfogalmazása a versben.

A költői képek értelmezése.

Anna örök

A költemény nosztalgikus hangulata. A szeretett nő alakjának felidézése megnyugtató érzés a költő számára. A jelen, a múlt és a jövő megrendítő költői képei az elmúlhatatlan, örök szerelem ábrázolására.

Tóth Árpád 3 óra

A „tisztá költő”, „makulátlan művész” életútja. Költészetének főbb témakörei, impresszionista jellege.

Körúti hajnal

Az impresszionista költészet mintadarabja.

A hajnali fény bűvölete, a csend áhítata s a városi szegényekkel való együttérzés kifejezése a költeményben.

Esti sugárkoszorú

Az életöröm, a szerelem, az összetartozás, a szépség megjelenítése a költeményben. A színesztéziák szerepe.

Lélektől lélekgig

A kozmikus magány búsongó elégiája. A csillagok és az ember magányának párhuzamba állítása a filozofikus tartalmú alkotásban.

ismerje a versek gondolat- és hangulatvilágát, a művészi kifejező eszközök hangulatkeltő szerepét;

tudja emlékezetből a feladott verseket;

találja meg a közös vonásokat Vajda János és Juhász Gyula szerelmi költészetében, összevetve az említett versek kifejező eszközeit;

ismerje a költő életútját, irodalmi munkásságát, műveinek főbb témaköreit;

ismerje fel az impresszionista stílusjegyeket és ábrázolóeszközöket a művekben;

értse és fejtse ki a versek tárgyát és mondanivalóját;

lássa és értse az esztétikum és a mély humánium összefonódását a művekben;

tudjon közös vagy hasonló kifejezéseket találni a hajnal szépségének megjelenítésére; tudja összevetni a költemények gondolatvilágát.

A XX. század derekának magyar irodalmából 1 óra

Művelődés és szellemi élet 1919–1944 között

Az irodalom fejlődésének történelmi háttere. A keresztény-nemzeti és szocialista szemléletű irodalom, a népi-urbánus vita, az új népiesség és új klasszicizmus fogalma.

József Attila 5 óra

Életpályája, költészetének sajátosságai. A tájleíró versek gondolatisága, szimbolikája.

Külvárosi éj

Valóság és látomás ötvöződése, új költői minőség megjelenése a műben.

Óda

jellemezze a szerző életét, pályáját, a kisregény történelmi-politikai hátterét; tudja jellemezni a főhőst, bemutatni a mindenkori ember túlélési technikáit;

jellemezze az alkotó sokoldalúságát; tudja kijelölni helyét és szerepét a magyar irodalomban és művészetben;

tudja elhelyezni az életművet a magyar irodalomban, korszakolni a költő pályáját;

A beteljesülő szerelem, a harmonikus emberi kapcsolat lírai kifejeződése a versben.

Komplex verselemzés: a vers részletes formai-tartalmi elemzése, a szóképek azonosítása.

A Dunánál

Múlt-jelen-jövő összegzése, az emberi létezés és történelem általános érvényűségének kifejeződése a versben. Tagolódása, vezérmotívuma.

Hazám

A vers társadalmi körképe, a nemzet testi-szellemi pusztulásának ábrázolása.

Flóra, Flórának

A szerelem-szeretet utáni vágyódás versei.

Irodalomelmélet

Az óda, a szonett.

Radnóti Miklós 4 óra

Élete, pályája.

Költészetének avantgárd és klasszicizáló vonásai.

Járkálj csak, halálraitélt!

A fasizmusba sodródó világ fenyegető képe, az erkölcsi tisztaság parancsa a versben.

Tétova óda

A megtartó hitvesi szeretet költeménye.

Hetedik ecloga

A vers szerkesztő elve, a különböző valóságsíkok váltakozása.

Az álom és az otthon, a képzelet és a halálszagú jelen egybejátszása a versben.

Erőltetett menet

Az élethez való ragaszkodás és a halálvágy drámai vitája a versben. Remény és reménytelenség érzékeltetése a mű szerkezetében.

Komplex verselemzés: a vers részletes formai-tartalmi elemzése.

Irodalomelmélet

Az ekloga, a bukolika, a szabad vers, a nibelungizált alexandrin.

Illyés Gyula 3 óra

Életpályája, munkásságának sokrétűsége.

Koszorú

Himnusz az anyanyelvhez.

Puszták népe

Személyes életrajzi elemekkel átszőtt irodalmi szociográfia. Helye a korabeli

tudja verseit értőn, kifejezőn olvasni, előadni;

ismerje fel az avantgárd stílusjegyeit az adott versekben;

elemezze az életrajzi motívumokat a versben; azonosítsa az előforduló szóképeket;

értelmezze az életműben a haza- és halál-motívumokat;

tudja korszakolni az életpályát, kijelölni annak főbb állomásait;

megnevezni költészetének legfontosabb témaköreit;

értő módon olvasni, mondani verseit;

nevezze meg a hitvesi líra sajátosságait Radnóti verseiben;

határozza meg a bukolika, az ekloga és az idill fogalmát;

jellemezze az író életpályáját,

ismerje fel a mű indíttatásának kettősségét, ennek tükröződését a műben;

szociográfiák között. A XX. századi cselédsors anakronisztikus embertelenségének bemutatása. A pusztai élet személyiségdeformáló hatásának leírása három nemzedék életében.

Irodalomelmélet

Az irodalmi szociográfia.

Weöres Sándor 1 óra

A költő, műfordító, drámaíró élete, pályája, költészetének gondolati-formai sajátosságai.

A Rongyszőnyeg versjátékai.

Canzone: a szerelem diadalának, himnuszának verse.

Négy korál

Keletkezésének körülményei. Az I. korál mint látszólag logikailag képtelen állítások azonos szerkezetű alakzatainak sora.

A II. korál mint kombinatorikus költemény. A versben variálódó három elem (homlok, drágakő, láng) jelentése.

A III. korál kizáró és kiegészítő páros viszonylatai.

A IV. korál összegző szerepe. A „gömbölyű” csönd jelentése.

Irodalomelmélet

A hosszúének és a játékvers fogalma.

Nagy László 1 óra

Élete, pályája. A népi és a magas kultúra termékenyítő szerepe az életműben, a folklór mint ihletforrás.

Himnusz minden időben

A szerelem mint biztos erőforrás, ennek kozmikus és egyszerű emberi képekben való bemutatása.

Ki viszi át a Szerelmet

Az ars poetica szerint a költő feladata, hogy az értékek őrzője és teremtője legyen.

Komplex verselemzés: a vers részletes formai-tartalmi elemzése.

Irodalomelmélet

A hosszúvers.

A XX. századi széppróza

Márai Sándor 3 óra

Az író életútja.

elemesse az írói nézőpont szerepét a műben;

tájékozódjon a teljes életműben;
tudja meghatározni a vers strófaszerkezetét és rímfajtáját;
értelmezze a strófák első négy sorának szerepét;

legyen képes értelmezni a versek tárgyias rétegének átjátszását a látomásközegekbe;

keresse ki a hatalmi tébolyra, a zsarnoki erőszakra utaló képeket;

határozza meg a vers nyelvezete és képei közötti összefüggéseket;

ismerje fel, értelmezze Nagy László költeményének jelképeit;

önállóan értékelje a versek eszmei tartalmát;

tanulja meg a memoriter műveket;

tájékozódjon az életműben;
elemesse a verset;

értékelje az alkotó sokoldalúságát;

<p>Egy polgár vallomásai Vallomás a szülővárosról, a gyermekkorról, az emberré válásról.</p> <p>Halotti beszéd Vallomás, hűség az anyanyelvhez.</p> <p style="text-align: center;">Németh László 3 óra</p> <p>Élete és pályája. Esszé-, regény- és drámaírói munkássága. Szerepe a népi írók mozgalmában.</p> <p>Galilei A dráma hősének konfliktusai a hatalommal, saját tudósi és emberi lelkiismeretével. Az értelmiség hivatásának bemutatása a drámában.</p> <p style="text-align: center;">Örkény István 2 óra</p> <p>A groteszk és az abszurd meghonosítása a magyar irodalomban.</p> <p>Egyperces novellák Az írói közlés minimumra csökkentése, az olvasó szándékos kibillentése hagyományos közegéből, hogy felhívja a figyelmet a világ ellentmondásaira.</p> <p>Tóték Az ostoba és erőszakos hatalom szorításába került kisember sajátos bemutatása. A szolgálalkúság és a lázadás groteszk képe. A mű cselekményszálai, jelentésrétegei.</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> Az abszurd és a groteszk fogalma.</p>	<p>tudja kijelölni helyét és szerepét a magyar irodalomban;</p> <p>tájékozódjon az életműben;</p> <p>értékelje a főhős erkölcsi magatartását;</p> <p>mutassa be az igazság és társadalom összeütközését;</p> <p>tudja értelmezni a groteszk helyzetek mögötti mondanivalót;</p> <p>ismerje fel az abszurd elemeket a novellákban;</p> <p>fejtse ki ezek jelentését;</p> <p>jellemezze a szereplőket; bontsa ki a történet lehetséges jelentésrétegeit;</p> <p>magyarázza a háború deformáló hatását a kisregény alapján</p>
<p style="text-align: center;">Szemelvények a kortárs magyar irodalomból</p> <p style="text-align: center;">Juhász Ferenc 1 óra</p> <p>A népies realizmus költője, a látomásos-szimbolikus líra megteremtője.</p> <p>Babonák napja, csütörtök: amikor a legnehezebb A szabadság- és halálélmény kikristályosulása a versben.</p> <p style="text-align: center;">Szabó Magda 3 óra</p> <p>Élete, regény- és drámaírói munkássága, írói világának bemutatása. A modern felépítésű elemző lélektani próza mestere.</p> <p>Abigél A cselekmény és a történelmi időszak</p>	<p>tudja kibontani, értelmezni a vers gondolati-érzelmi motívumait; határozza meg az itt található szóképek szerepét;</p> <p>fejtse ki a regény műfaját, eszmei mondanivalóját;</p> <p>ismerje a mű cselekményét, jellemezze a szereplőket.</p>

összefüggése és bemutatása a regényben.	
<p align="center">A határon túli magyar irodalmak rövid áttekintése 4 óra</p> <p>A romániai magyar irodalom rövid története (Dsida Jenő, Tamási Áron, Szilágyi Domokos, Székely János, Kányádi Sándor, Sütő András, Lászlóffy Aladár, Farkas Árpád, Kovács András Ferenc és Király László munkássága).</p> <p>A szlovákiai magyar irodalom rövid története (Dobos László, Tőzsér Árpád, Gál Sándor munkássága)</p> <p>A délvidéki magyar irodalom rövid története (Gion Nándor, Domonkos István és Tolnai Ottó munkássága)</p> <p>A kárpátaljai magyar irodalom rövid története (Balla László, Kovács Vilmos munkássága) A Forrás Stúdió és a József Attila Stúdió alkotói: S. Benedek András, Vári Fábián László, Fodor Géza, Balla D. Károly, Füzesi Magda, Nagy Zoltán Mihály, Penckófer János, Berniczky Éva munkássága).</p> <p>Irodalmi antológiák a régió magyar irodalmában (Sugaras utakon, Vergődő szél, Töredék hazácska, Viszontlátás stb.). Irodalmi folyóiratok: Hatodik Síp, Pánsíp, Együtt.</p> <p>A nyugati (emigráns) magyar irodalom (Márai Sándor, Faludy György, Ferdinandy György, Papp Tibor munkássága).</p>	<p>ismerje az anyaország határain kívüli magyar irodalom legkiemelkedőbb képviselőit;</p> <p>értse és értékelje az egyes írók életművét;</p> <p>ismerje fel az erdélyi, felvidéki és kárpátaljai magyar irodalom közös és eltérő sajátosságait, eszmei-esztétikai különbözőségét;</p> <p>ismerje a kárpátaljai magyar irodalom képviselőit, műveit</p> <p>tájékozódjon a nyugati magyar irodalomban</p>

Memoriter

Vajda János: Húsz év múlva

Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én..., A Hortobágy poétája, A föl-földobott kő, Őrizem a szemed

Babits Mihály: A lírikus epilógja, Jónás imája

Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd (részlet)

Juhász Gyula: Anna örök

József Attila: Óda (részlet), A Dunánál c. vers (részlet)

Radnóti Miklós: Nem tudhatom, Erőltetett menet

Illyés Gyula: Bartók (részlet)

Weöres Sándor: Rongyszőnyeg versei

Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet

Márai Sándor: Halotti beszéd (részlet)

Kovács Vilmos: Verecke

Vári Fábián László: Útban Törökország felé

Balla D. Károly: Tövisek közt